

УДК 330.341.1

Березівський Я. П.,

berezivskiys@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-9480-3688,

Researcher ID: AAB-6664-2021,

к.е.н., доц., доцент кафедри економіки підприємства, інновацій та дорадництва в АПК, Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького, м. Львів

ІДЕНТИФІКАЦІЯ УМОВ ТА ЧИННИКІВ ФОРМУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

***Анотація.** Метою статті є наукове обґрунтування умов та чинників формування технологічної конкурентоспроможності національної економіки, сукупність яких досить варіативна та враховує низку аспектів розширення і розвитку конкуренції. У статті доведено, що формування технологічної конкурентоспроможності національної економіки відбувається в контексті впливу певних умов та чинників. Встановлено, що в кожній із теорій конкуренції в міру їх історичної еволюції технологічна конкурентоспроможність економіки розглядалася в контексті доступу та здатності ефективно використовувати технологічні ресурси, сформованості ринку інновацій та технологій, реалізації державної політики стимулювання інноваційної діяльності. До базових умов формування технологічної конкурентоспроможності віднесено такі, що утворюють середовище, в якому технологічні процеси мають загальнонаціональне значення, відповідають глобальним змінам, залежать від соціально-економічного стану держави та поширюються в міру сучасності і прогресивності розвитку національного господарства. Йдеться про певні характеристики, що забезпечують сприятливість середовища щодо розвитку конкурентного середовища, ринку технологій та інновацій, фінансово-інвестиційної та інноваційно-технологічної інфраструктури, інформаційного суспільства та цифровізації економіки, інтелектуально-творчої та високопродуктивної праці, венчурного підприємництва. Здійснено розподіл умов згідно з низкою функціональних аспектів формування технологічної конкурентоспроможності – ринковий, інфраструктурний, технологічний, інноваційний, інтелектуальний та ресурсний. Такий функціональний підхід застосовано при визначенні чинників формування технологічної конкурентоспроможності національної економіки. До базових чинників віднесено такі, що мають статистично явний характер, піддаються аналізу та синтезу, структурно-функціонально спроектовані та стратегічно обґрунтовуються при забезпеченні необхідного рівня технологічної конкурентоспроможності економіки.*

Ключові слова: технологічна конкурентоспроможність, національна економіка, конкуренція, умови, чинники.

Berezivsky Ya. P.,

berezivskiys@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-9480-3688,

Researcher ID: AAB-6664-2021,

Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of the Department of Enterprise Economics, Innovations and Advising in Agro-Industrial Complex, S.Z. Gzhytsky Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies, Lviv

IDENTIFICATION OF CONDITIONS AND FACTORS OF FORMATION OF TECHNOLOGICAL COMPETITIVENESS OF THE NATIONAL ECONOMY

***Abstract.** The purpose of the article is a scientific substantiation of the conditions and factors of formation of technological competitiveness of the national economy, the set of which is quite variable and takes into account a number of aspects of the expansion and development of competition. The article proves that the formation of technological competitiveness of the national economy occurs in the context of the influence of certain conditions and factors. It is determined that in each of the theories of competition considering their historical evolution the technological competitiveness of the economy was studied in the context of access and ability to effectively use technological resources, market formation of innovations and technologies, implementation of state policy to stimulate innovation. The basic conditions for the formation of technological competitiveness include those that form an environment in which technological processes are of national importance, meet global changes, depend on the socio-economic status of the state and spread as modern and progressive development of the national economy. These are certain characteristics that provide a favorable environment for the development of a competitive environment, market of technologies and innovations, financial-investment and innovation-technological infrastructure, information society and digitalization of the economy, intellectual, creative and highly productive work, venture entrepreneurship. The distribution of conditions according to a*

number of functional aspects of the formation of technological competitiveness - market, infrastructure, technological, innovative, intellectual and resource was implemented. This functional approach is used in determining the factors shaping the technological competitiveness of the national economy. The basic factors include those that are statistically explicit, can be analyzed and synthesized, structurally and functionally designed and strategically justified while ensuring the required level of technological competitiveness of the economy.

Key words: technological competitiveness, national economy, competition, conditions, factors.

JEL Classification: E10, O14

DOI: <https://doi.org/10.36477/2522-1205-2021-64-05>

Постановка проблеми. Задля забезпечення достатнього рівня економічного розвитку та конкурентоспроможності в державі необхідно сформува-ти середовище, в якому можливе вирішення таких завдань та існуватимуть сприятливі обставини для їх якісного розширення й ефективного виконання. Глобалізаційні тенденції вимагають залучення низки ресурсів, що дозволять утвердити в національній економіці середовище прогресивного зростання та посилення конкурентного потенціалу. Водночас необхідно виділити базові складові, за якими відбуваються такі зміни.

Все більше поступ економіки залежить від технологічного забезпечення, з яким пов'язують основні процеси досягнення необхідного рівня конкурентоспроможності. При визначенні перспектив національної економіки насамперед варто звертати увагу на рівень її технологічної конкурентоспроможності і, відповідно, оцінювати ймовірність вирішення стратегічних завдань. Що головне, технологічний розвиток економіки яскраво ілюструє здатність країни адаптуватися до сучасних глобалізаційних тенденцій, які мають все більше технологічний характер.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В кожній із теорій конкуренції в міру їх історичної еволюції технологічна конкурентоспроможність економіки розглядалася в контексті доступу та здатності освоювати ресурси, що на ринку відрізнялися унікальністю, новизною, економічною ефективністю та ін. Зокрема, в теоріях, де було започатковано ідеї технологізації конкуренції (теорії неолібералізму, структуризації, циклічного розвитку економіки), більше виділялося значення ресурсної цінності технологій, завдяки яким можливо було оволодіти кращими способами виробництва продукції та отримати більше вигід від її реалізації. Всі процеси відбувалися під державним контролем, і, відповідно, масштаби виробництва та споживання технологічної продукції залежали здебільшого від військових, сировинно-видобувних, аграрно-сировинних потреб держави. Часові зміни призвели до суттєвого коригування економічних цінностей державотворення, де головну роль розпочали відігравати технологічні процеси, що доводиться у сучасних теоріях конкуренції (теорія глобального випередження конкурентів, конкурентних переваг, блакитного океану).

Постановка завдання. Метою статті є наукове обґрунтування умов та чинників формування

технологічної конкурентоспроможності національної економіки, сукупність яких досить варіативна та враховує низку аспектів розширення і розвитку конкуренції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні характеристики технологічної конкурентоспроможності економіки більше виділяють значення окремих операцій, на основі яких сконцентровано утворюється увесь набір дій для досягнення необхідного рівня прогресу та конкуренції. Таким чином формується середовище, в якому створюються привабливі умови та чинники зростання технологічної конкурентоспроможності. Йдеться про ринкові, інфраструктурні, технологічні, інноваційні, інтелектуальні, ресурсні та інші тенденції, у контексті яких стає можливо накопичувати, розширювати та ефективно використовувати конкурентні можливості.

Низка науковців схилиються до висновку про важливість виділення лише головних умов та чинників технологічного розвитку, обґрунтовуючи це складністю врахування всього їх набору та необхідністю для цього володіння значним ресурсним потенціалом. Так, технологічну конкурентоспроможність економіки розглядають із сторони сформованості та розвитку ринкового середовища, в якому існує необхідна система інституцій для забезпечення регулювання технологічних та інноваційних операцій [1, с. 8-15; 2, с. 229-240]. Попри це, ринкові тенденції повинні узгоджуватися з принципами та правилами конкуренції, дотримання яких дозволяє якісно сформува-ти та реалізувати конкурентні технологічні переваги. Окрім ринкового характеру, варто відзначити важливість ресурсного забезпечення технологічної конкурентоспроможності національної економіки. Насамперед наголошується на необхідності формування в державі належного інфраструктурного забезпечення, що слугує базовою основою реалізації головних технологічних реформ [3, с. 855-864; 4, с. 825-836].

З розширенням масштабів глобалізації та зростанням інформатизації економіки і суспільства технологічна складова все більше займає пріоритетне значення, адже в міру належного технологічного оснащення вдається пристосуватися до світового прогресу та ефективно вирішувати внутрішньо-національні соціально-економічні завдання [5, с. 253-270].

Рис. 1. Умови та чинники формування технологічної конкурентоспроможності національної економіки (авторський підхід)

Існує низка умов формування технологічної конкурентоспроможності національної економіки, які передбачають незворотність постійного покращення виробничих процесів і активного впровадження інновацій. Зокрема, важливим є насичення реального сектору економіки якісними технологіями та доступними інноваційними продуктами. Щоб налагодити виробництво інноваційної продукції, очевидно, необхідно використовувати високотехнологічне обладнання та мати можливість безперешкодно здійснювати купівлю прогресивних технологій. При цьому можуть існувати й обмеження, коли йдеться про оборонно-промисловий комплекс чи інші критично важливі галузі економіки.

Конкурентоспроможність економіки залежить від сформованості внутрішнього ринкового середовища і його здатності використовувати інновації та технології, і відповідно до цього можна стверджувати про її готовність до технологічного прориву та інноваційного зростання. Очевидно, що відсутність налагоджених виробничих процесів, які не готові пристосовуватися до технологічних змін, не дозволяє здійснити перехід економіки на новий інноваційний тип розвитку [6, с. 64-76; 7, с. 19-25]. Таким чином повинні діяти чинники, які стимулюють технологічні реформи в країні та підтримують необхідний рівень прогресу.

Технологічний прогрес економіки вимагає здійснення активної інноваційної діяльності, в результаті якої вдається застосовувати наявні технології, їх удосконалювати і все це переносити на виготовлення та вивід на ринок нової продукції [8, с. 17-23]. Сформованість інноваційного потенціалу засвідчує готовність економіки впроваджувати технології, розширювати сфери їх застосування та нагромаджувати конкурентні переваги для швидкого переходу на нові рівні науково-технологічного зростання [9, с. 1-7].

Однозначно всі технологічні процеси пов'язані з інтелектуально-кадровим забезпеченням, ефективність якого прямим чином визначає ступінь досягнення очікуваних конкурентних результатів. Водночас у країні необхідно сформувати середовище, де надаватиметься підтримка та стимулюватиметься зростання високоінтелектуальної і продуктивної праці [10, с. 183-200; 11, с. 507-514]. Якщо налагоджена система інтелектуального розвитку суспільства і постійно відбувається її вдосконалення, для забезпечення технологічної конкурентоспроможності національної економіки важливо широко використовувати відповідні результати.

Таким чином, формування технологічної конкурентоспроможності економіки відбувається в контексті впливу низки умов та чинників, які доречно розділити за аспектами ринкового, інфраструктурного, технологічного, інноваційного, інтелектуального та ресурсного забезпечення (рис. 1).

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Формування технологічної конкурентоспроможності національної

економіки відбувається досить динамічно та залежить від значної кількості умов та чинників. Зокрема, залежність проявляється відносно адаптації до ринкових тенденцій, формування достатнього інфраструктурного потенціалу, забезпечення технологічного розвитку, налагодження інноваційної діяльності, забезпечення інтелектуальним капіталом та організації високопродуктивної праці, формування ресурсного конкурентного потенціалу.

Все це визначає перспективи дослідження інституційного базису, завдяки якому можливо відповідно до обґрунтованих умов та чинників забезпечити технологічну конкурентоспроможність економіки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Vasylytsiv T. G. Strategic approaches to the effective use of intangible assets as a condition for strengthening the competitiveness of enterprises / Vasylytsiv T. G., Lupak R. L., Kunytska-Iliash M. V. // Науковий вісник Полісся. – 2018. – № 2(4). – С. 8-15.
2. Bublyk M. Analysis Impact of the Structural Competition Preconditions for Ensuring Economic Security / Bublyk M., Koval V., Redkva O. // Marketing and Management of Innovations. – 2017. – № 4. – P. 229-240.
3. State Management of Import Dependency and State's Economic Security Ensuring: New Approaches to Evaluating and Strategizing / Lupak R., Boiko R., Kunytska-Iliash M., Vasylytsiv T. // Accounting. – 2021. – Vol. 7. Issue 4. – P. 855-864.
4. Berezivskiy Y. Integral evaluation as the basis of analytical support for managing the competitiveness of socially-oriented retailers / Berezivskiy Y., Zbarsky V., Zbarska A. // Accounting. – 2021. – № 7(4). – P. 825-836.
5. Лупак Р. Л. Державна політика імпортозаміщення в системі забезпечення економічної безпеки України: пріоритети та інструменти реалізації: монографія / Лупак Р. Л. – Львів: Вид-во ННБК "АТБ", 2018. – 527 с.
6. State Policy of the Investment Processes Development on the Market of IT Services: Analytical and Strategic Aspects of Implementation in Ukraine / Kutsyk P., Lupak R., Kutsyk V., Protsykevych A. // Economic Annals-XXI. – 2020. – № 182 (3-4). – P. 64-76.
7. Васильчак С. В. Використання криптовалют в сучасних економічних системах України: перспективи та ризики / Васильчак С. В., Куницька-Іляш М. В., Дубина М. Р. // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій. Серія "Економічні науки". – 2017. Т. 19. Вип. 76. – С. 19-25.
8. Куницька-Іляш М. В. Концептуально-методичні підходи до ідентифікації типологічних та логічно-структурних характеристик пріоритетних галузей економіки / Куницька-Іляш М. В., Березівський Я. П. // Бізнес Інформ. 2021. № 4. С. 17-23.

9. Innovative development of human capital in the conditions of globalization / Kuzmin O., Bublyk M., Shakhno A., Korolenko O., & Lashkun H. // E3S Web of Conferences. – 2020. – Vol. 166(13011). P. 1-7.

10. The enterprise economic security system: the state assessment using management functional types / Illiashenko O., Rudnichenko Ye., Momot T., Havlovska N. // International Journal for Quality Research. – 2020. – Vol. 14(1). – P. 183-200.

11. Modelling the Conditions Affecting Population Migration Activity in the Eastern European Region: The Case of Ukraine / Levytska O., Mulska O., Ivaniuk U., Kunytska-Iliash M. // Tem Journal. – 2020. – Vol. 9. – № 2. – P. 507-514.

REFERENCES

1. Vasylytsiv, T. G. Lupak, R. L. and Kunytska-Iliash, M. V. (2018), Strategic approaches to the effective use of intangible assets as a condition for strengthening the competitiveness of enterprises, *Naukovy visnyk Polissya*, № 2(4), pp. 8-15.

2. Bublyk M., Koval V. and Redkva, O. (2017), Analysis Impact of the Structural Competition Preconditions for Ensuring Economic Security, *Marketing and Management of Innovations*, № 4, pp. 229-240.

3. Lupak R., Boiko R., Kunytska-Iliash M. and Vasylytsiv T. (2021), State Management of Import Dependency and State's Economic Security Ensuring: New Approaches to Evaluating and Strategizing, *Accounting*, Vol. 7, Issue 4, pp. 855-864.

4. Berezivskiy Y., Zbarsky V. and Zbarska A. (2021), Integral evaluation as the basis of analytical support for managing the competitiveness of socially-oriented retailers, *Accounting*, № 7(4), pp. 825-836.

5. Lupak, R. L. (2018), *Derzhavna polityka importozamishchennya u systemi zabezpechennya*

ekonomichnoyi bezpeky Ukrayiny: priorityety ta instrumenty realizatsiyi : monohrafiya, Vyd-vo NNVK "ATB", L'viv, 527 s.

6. Kutsyk P., Lupak R., Kutsyk V. and Prot-sykevych A. (2020), State Policy of the Investment Processes Development on the Market of IT Services: Analytical and Strategic Aspects of Implementation in Ukraine, *Economic Annals-XXI*, № 182 (3-4), pp. 64-76.

7. Vasylychak, S. V., Kunitska-Ilyash, M. V. and Dubyna, M. R. (2017), The use of cryptocurrencies in modern economic systems of Ukraine: prospects and risks, *Scientific Bulletin of Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnology. Economic Sciences Series*, Volume 19(76), pp. 19-25.

8. Kunyts'ka-Ilyash, M. V. and Bereziv'skyi, YA. P. (2021), Kontseptual'no-metodychni pidkhody do identyfikatsiyi typolohichnykh ta lohichno-strukturnykh kharakterystyk priorityetnykh haluzey ekonomiky, *Biznes Inform*, № 4, pp. 17-23.

9. Kuzmin O., Bublyk M., Shakhno A., Korolenko O., & Lashkun H. (2020), Innovative development of human capital in the conditions of globalization, *E3S Web of Conferences*, Vol. 166(13011), pp. 1-7.

10. Illiashenko O., Rudnichenko Ye., Momot T. and Havlovska N. (2020), The enterprise economic security system: the state assessment using management functional types, *International Journal for Quality Research*, Vol. 14(1), pp. 183-200.

11. Levytska O., Mulska O., Ivaniuk U. and Kunytska-Iliash M. (2020), Modelling the Conditions Affecting Population Migration Activity in the Eastern European Region: The Case of Ukraine, *Tem Journal*, Vol. 9, № 2, pp. 507-514.

Стаття надійшла до редакції 05 липня 2021 року